

Оксана Ламонова

Кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України

e-mail: krupnun@ukr.net | orcid.org/0000-0001-6937-421X

Oksana Lamonova

PhD in Art Studies, Research Fellow in the Department of Fine and Decorative Arts at the Rylsky Institute of Art History, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine

ПАНОРАМИ АНДРІЯ ЛЕВИЦЬКОГО

PANORAMAS BY ANDRII LEVYTSKYI

DOI: 10.31500/2309-7752.19.2023.310657 | УДК 85.15

Анотація. Андрій Левицький — цікавий сучасний український графік, широко відомий як в Україні, так і за кордоном, володар низки престижних міжнародних відзнак за найкращі твори в галузі графічного мистецтва. Одними з найвизначніших творів А. Левицького є «панорами» — довгі горизонтальні фризи, техніку виконання яких митець визначає як інталію: «Road to Town», «Love Comes in The Town» (обидва — 2002), «Talking to myself», «Letters» (обидва — 2004), «Pine Spirit», «Dreamscape» (обидва — 2005). «Панорами» є своєрідними уявними пейзажами, в яких фантазійна архітектура гармонійно поєднується з прекрасними природними мотивами, особливе місце серед яких належить улюбленим графіком деревам. Вони містять численні музичні асоціації, натяки на особисті спогади та враження автора, що надає їм особливу відвертості та інтимності. Також у «панорамах» безсумнівно прочитується оригінально трактована екологічна проблематика, гостра увага до якої відчувається в усіх графічних творах А. Левицького.

Ключові слова: творчість Андрія Левицького, українська графіка 2000–2010-х років, глибокий друк, інталію, сучасна українська культура.

Abstract. Andrii Levytskyi is a prominent contemporary Ukrainian graphic artist, well known both in Ukraine and abroad, winner of several prestigious international awards for the best works in the field of graphic art. In the early 2000s, the artist actively turned to an unexpected format, creating intaglios elongated horizontally or vertically. These works became some of the most expressive ones in the artist's work. Five horizontal panoramas (*Road to Town*, *Love Comes in the Town* (both 2002), *Talking to Myself* (2004), *Pine Spirit*, *Dreamscape* (both 2005) comprise a kind of mega-series, complete in its mood and design. These are imaginary landscapes in which fantasy architecture is harmoniously combined with beautiful natural motifs, a special place among which belongs to the graphic artist's favorite trees. They contain numerous musical associations, allusions to personal memories and impressions of the author, which gives them a special sincerity and intimacy. Another horizontal panorama, *Railroad* (2009), turns out to be closer to the technical works of the artist, marked by the influence of the steampunk style (*AVIA*, *Comets*, *Flights* (all three from 2009), *Aerostation* (2013), *Sailboats-2* series (*Bicycle*, *Scooter*, *Skates*, *Fair Wind*, *Iceboating*, all from 2018). However, the technique in the graphics of Levytskyi is never in conflict with nature, does not try to conquer it, let alone pollute or destroy it. Trains, planes and ships of the artist are only an opportunity for a far and exciting journey through various elements — land, air, water, and *Sailboats-2* — the author's artistic projects of vehicles (bicycle, scooter, skates, car, "ice boat"), which move with the help of sails. The vertical scroll *Geografica Nova* (2007) is full of the romance of sea voyages. The closest to it are the intaglio *My Island* (2010–2011) and the *Sailboats* series (*Marlin*, *Sextant*, *Gull-sea*, all from 2017). But in all the panoramas one can undoubtedly pinpoint an original representation of environmental problems, the careful attention to which is felt in all graphic works by Andrii Levytskyi.

Keywords: the work of Andrii Levytskyi, Ukrainian graphics of the 2000–2010s, gravure printing, intaglio, contemporary Ukrainian culture.

Постановка проблеми. Андрій Левицький — цікавий сучасний український графік, широко відомий як в Україні, так і за кордоном, володар низки престижних міжнародних відзнак за найкращі твори в галузі графічного мистецтва. Майже всі свої роботи художник створив уже після 1991 року. Але наукове вивчення доробку митця фактично лише розпочинається. Авторці цієї статті належить дві публікації про графіку А. Левицького. У пропонованій статті аналіз творчості вітчизняного художника продовжено. Дослідження є частиною індивідуальної планової теми «Українська графіка 2000–2020-х років як різноманіття авторських формально-стилістичних інтерпретацій» і загальної планової теми відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України «Вітчизняний художній та мистецтвознавчий досвід у вимірі сучасних інтерпретаційних та історико-культурних стратегій».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна більшість публікацій про творчість А. Левицького має довідниковий або популярний характер [1; 4; 12]. Це стосується зокрема й закордонних видань [14]. Кілька статей у періодичній пресі присвячено персональним виставкам митця [5; 6; 7; 8] та його участі в групових проектах [10]. Публікації у фахових виданнях, за єдиним виключенням [2], також стосуються виставкової діяльності художника [3; 9]. Публікації авторки [11; 13] є фактично першими науковими роботами про творчість митця.

Мета статті. Докладно проаналізувати роботи А. Левицького, які є найвиразнішою частиною доробку митця, а саме горизонтальні та вертикальні інталью, які художник називає «панорамами», зокрема «Road to Town», «Love Comes in The Town» (2002), «Talking to myself», «Letters» (2004), «Pine Spirit», «Dreamscape» (2005), «Geografica Nova» (2007), «Railroad» (2009).

Виклад основного матеріалу. На початку 2000-х років Андрій Левицький¹ вже був автором

¹ Художник народився у Києві 1961 року. У 1992 році закінчив Українську Академію мистецтв (нині — Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури), де його викладачами були М. Дерегус, М. Компанець, А. Чебикін, Г. Якутович. Від 1987 року — учасник всеукраїнських і зарубіжних мистецьких виставок. Перша персональна виставка художника відбулася в 1992 році у Мюнхені, друга — у Токіо (1995–1996), третя — знову в Мюнхені (1996). Також персональні виставки А. Левицького неодноразово (2002, 2005–2006, 2008–2009, 2011–2012) проходили в Києві. Окремі роботи графіка зберігаються в Музеї

низки помітних творів, зокрема серій «Мій Київ 1» і «Мій Київ 2» (1996), в яких продемонстрував майстерне володіння різними графічними техніками — офортом, акватинтою, мецо-тинто, сухою голкою². Але саме в цей час для визначення усіх цих варіантів «глибокого друку» художник почав використовувати єдиний «інтернаціональний» термін «інталью». Одночасно А. Левицький надзвичайно активно й охоче звертається до своєрідного формату — не те щоб зовсім «нетрадиційного», але все ж таки оригінального. Можливо, це був дещо несподіваний варіант вирішення притаманної митцеві взагалі «прихильності до серійності та циклічності»³. «Горизонтальний» формат сам художник називає «панорамою», пояснюючи в інтерв'ю: «Я сприйняв цей формат свідомо. Певною мірою завдяки вивченню історії мистецтв. Так, одним із перших став використовувати такий підхід мій улюблений художник петровської доби, майстер Збройової палати <...> Олексій Зубов. Ще в 1716 р. він створив дивовижну панораму

історії Києва, Чернігівському художньому музеї, а також у Громадському музеї м. Кремона (Італія), Музеї графічного мистецтва у Стамбулі (Туреччина), Муніципальному будинку м. Глівіце (Польща). Член НСХУ (1992). Лавреат Мистецької премії ім. О. Данченка Київської організації НСХУ (2007), володар низки міжнародних відзнак за найкращі твори в галузі графічного мистецтва.

² А. Левицький звертається також до техніки акварелі, а пізніше колажу.

³ «Характерное качество инталью Андрея Левицкого — серийность и даже, в определённом смысле, цикличность. Самостоятельных, “одиноких” произведений у художника относительно немного — и при этом нет никакой гарантии, что они рано или поздно тоже не “обрастут” своими, условно говоря, “предысториями и продолжениями”, то есть, иными словами, не превратятся в серию, обычно вполне нескончаемую. А завершающуюся не потому, что сюжет её завершён, а потому, что сюжет этот окончательно исчерпан — и превратился для самого Андрея Левицкого в пройденный этап. На настоящий момент логическим выводом из этой “склонности к серийности” стали инталью, отпечатанные на длинных и довольно узких бумажных листах. Эти, условно говоря, “фриз” — тоже своего рода серии и циклы, только уже не подлежащие никакому “разъятию» [4, с. 96]. З'явившись на виставках, «панорами» одразу привернули до себе увагу: «Інталью Левицького — грандіозні панорамні сувої, горизонтальні або вертикальні, що містять у собі цілі світи, ледве окреслені незнані материки, міста та гавані, які творець споглядає з висоти пташиного польоту (при цьому топографія виявляє вражаючі художні можливості!). Утім, іноді автор поблажливо знижується, і тоді виникають (і беруться великим планом) фантастичні міста, романтичні кораблі, химерні риби та рослини» [6].

заввишки 79 см, а завширшки <...> 239 см» [1, с. 12]. Інше означення «горизонтальних» інталію, що використовується в публікаціях про митця, — «фриз» [4; 5; 8]. Такими «панорамами» чи «фризами» є, зокрема, «Road to Town» (іл. 1), «Love Comes in The Town» (іл. 2) (обидва — 2002), «Talking to Myself» (іл. 3), «Letters» (іл. 4) (обидва — 2004), «Pine Spirit» (іл. 5), «Dreamscape» (іл. 6) (обидва — 2005), «Railroad» (2009) (іл. 8)⁴ — твори, в яких викристалізувався та набув досконалості авторський стиль Левицького. Завширшки всі ці інталію є, звичайно, значно меншими за «панораму» Зубова, але у пропорційному відношенні виявляються навіть «горизонтальнішими»⁵.

Утім, твір А. Левицького може бути не лише «горизонтальним», але й «вертикальним», свого роду «сувоєм». Щоправда, використовує автор такий формат помітно рідше, ніж «панораму»: фактично існує лише єдина, хоча й еталонна в своєму роді, «Geografica Nova»⁶ (2007) (іл. 7). Але одночасно формат «сувою» виявився дуже вдалим для компонування офортних «мінідобірок», як от «Гіпопотам і ромашка» (2012) та «Равлик» (2013), де, відповідно, 48 та 41 «фрагменти» розташовані в чотири та три «стовпчики». Але це все ж таки — дещо пізніше й... інше. Що ж до «панорам» і «Geografica Nova», то вони утворюють у графіці митця окремий світ, цілком самодостатній, гармонійний і, чого вже там, чарівний.

Звісно, кожній із «панорам» притаманний свій — у нюансах — настрій, але загальне враження все ж таки — спільне: повільний, схожий на ширяння, рух; уважне, але непримусове споглядання, дещо меланхолічна тиша, золотаве або бурштинове світло — прозоре, але одночасно таке, що приховує нескінченність горизонту за пагорбами м'яких абрисів... Чи то Елізіум, чи то Лімб, чи то Світ між світами, чи то Булгакове «не Світло, але Спокій».

⁴ Для зручності наведемо переклади назв: «Дорога до Міста», «Любов прийшла до міста» (тут А. Левицький коментує: «Работа называется "Любовь пришла в город" (звучит ужасно, а вот на английском класс — Love Comes in The Town (Великий блюзмен Би-Би Кинг и группа U2, исполняет песню, люблю ее!)), «Розмови із собою», «Соснові пахощі», «Залізна дорога». Про переклад назв «Dreamscape» та «Letters» див. далі в основному тексті статті.

⁵ Наведемо розміри деяких «панорам»: «Road to Town» — 16,5 x 93 см, «Talking to myself» — 16,5 x 94 см, «Letters» — 20 x 149 см, «Pine Spirit» — 16,5 x 93 см, «Dreamscape» — 16,5 x 105 см, «Railroad» — 27 x 149 см. Пропорційне співвідношення, таким чином, 1/5,5 або навіть 1/7,5, в той час як у О. Зубова — лише 1/3.

⁶ Розміри «Geografica Nova» — 29 x 132 см.

Але рух, навіть дуже повільний, передбачає певну зміну вражень, і у просторі, який відкривається в «панорамах», вона дійсно присутня. «Road to Town» — така собі фентезійна урбаністика⁷, ювелірної роботи мереживо з чогось... дрогоподібного, над яким виникає раптом загадкова фата-моргана — прекрасне жіноче обличчя... Цілком можливо, що насправді це — промислові околиці якогось європейського мегаполісу, наприклад, Мюнхена, тим більше що прекрасна дама насправді (відкриємо таємницю) — це фрагмент старої дойчмарки. Втім, не будемо занадто... меркантильними: адже на фрагменті цьому — все ж таки Клара Шуман, дружина Шумана, нездійсненне кохання Брамса, легенда епохи романтизму (і до того ж — видатна піаністка та композиторка). Але рухаємося (ширємо) далі. У «Talking to Myself» «щільність забудови», навіть фентезійної, помітно знижується — лише лівий край довгого «фризу» «обтяжено» дивною, схожою на напівзруйнований павільйон, спорудою, завершеною чимось подібним на крихітну баню. Крім того, тут міститься таємничий напис, розшифрування якого потребувало додаткових звернень до художника: «Every day I have a Blues ("Щодня в мене Блюз")». Блюз — моя улюблена музика; нагадаємо, однак, що цей музичний термін має ще й буквальный переклад — «сум». Але далі аж до кінця «панорами» тягнеться простір, сповнений світла й повітря — не випадково ж з усіх «фризів» лише «Talking to Myself» створює враження чогось... портового, насиченого «вітром мандрів», де вертикалі скидаються на щогли, а простір за ними набуває подібності водяної гладі — ну, нехай не морської, але — затокової чи навіть озерної! Наприкінці ж виникає дерево, схоже чи то на японську сосну, чи то на італійську пінію. До речі, дерева будуть обов'язково зустрічатися і в наступних «панорамах», завжди — як знак особливої авторської прихильності.

Ще дві панорами — «Pine Spirit» і «Love Comes in The Town» — протистояння, співіснування, взаємопроникнення та гармонійне поєднання тих самих графічних і, якщо завгодно, музичних «тем» — фентезійної архітектури та дерев. «Pine Spirit», де сама назва (розташована, до речі, майже посередині інталію, на такому собі «флюгері») вже налаштовує на «італійський» лад, виявляється до того ж бароковою, із численними

⁷ Цей складник інталію А. Левицького дещо нагадує фантастичну архітектуру в ранніх творах іншого українського графіка — харків'янина Павла Макова, зокрема його триптих «Місто. Натопл» («Ранок», «День», «Ніч», 1989), диптих «Башти на пагорбах» та «Ранок» (обидва — 1991).

кучерями капітелей та завитків, а також — тінню якоїсь сейченгової сепії, із жіночими постатями та крилатим путто, причому постаті ці композиційно врівноважують щільну масу ажурних башточок та пініевого гаю (чи, може, краще — бору?). Центральна ж, значно полегшена, частина цієї «панорами» — доріжки, ажурні місточки, підйоми та спуски, «перспективи» — такі собі «сади Боболі, побачені уві сні». Або навіть так — «сни садів Боболі»!

У «Love Comes in The Town» графічно-музичний «двобій» природи та мистецтва продовжується за дещо іншими правилами, адже «мистецтво» представлено тут не лише ажурними архітектурними мотивами, серед яких цього разу кидаються в очі такі собі акведуки та віадуки на струнких «підпорах», але й свого роду «важкою артилерією», елементами суто геометричними — трикутними, брунатного кольору, шпильми, шатрами або навіть пірамідами, що їх окреслюють гіпоциклоїди. Але й тутешнє дерево — не якісь там тендітні пінії, а одна з наймонументальніших рослин, зображена А. Левицьким: чи то Ігдрасиль скандинавських міфів, чи то один із баобабів, який міг би, вийшовши з-під контролю, знищити планету Маленького принца. Про напругу пристрасней свідчить також кольорове рішення інталію, несподівано темного у порівнянні з іншими «панорамами».

Плідна боротьба двох «тем» остаточно припиняється лише в «Dreamscape» — найгармонійнішій із «панорам» і в одному з найгармонічніших інталію в усій графіці А. Левицького взагалі. «Dreamscape» цілком відповідає своїй «сконструйованій» назві: адже «Dream» (мрія, сон) замінює тут перший склад слова «Landscape», утворюючи, таким чином, авторський неологізм, який можна перекласти як «Пейзаж Мрії». Або ще ліпше — «Мрієвид». Панорама «Dreamscape» — блаженний відпочинок очей і душі, де архітектурні фантазії стають майже... зворушливими в своїй мініатюрності, а дерева милують досконалою красою. Змістовий «центр» інталію (насправді трохи зсунутий ліворуч) — дерево, значно більше за інші, і до того ж — одне з прекрасніших, а можливо, й найпрекрасніше в чималій дендрологічній «портретній галереї» митця. В ньому немає ані беззахисної тендітності «піній», ані дещо незграбної важкуватості «Ігдрасиля». Втім, окрім довершеності силуету та досконалості пропорцій, у цього дерева є ще й таємниця — під його коріннями вбачається подоба верхньої частини жіночого обличчя із загадково примруженими очима — чи то Джоконда, чи то екзотичний тотем. Цей «прихований скарб» привносить у тотальну гармонію «Dreamscape»

несподіваний елемент неспокою та навіть напруги — аж до невільних спогадів про мертву адамову голову біля підніжжя хреста на Голгофі... І все це огортають тихе золотаве світло й таке ж золотаве повітря, причому обох — вдосталь!

Що ж до «панорами» «Letters», то вона, незважаючи на рік створення (спільний із «Talking to Myself»), дивним чином сприймається як такий собі епілог чи навіть «post scriptum» грандіозного мегафризу довжиною в кілька творчих років. Адже гранично, ювелірно врівноважена гармонія «Dreamscape» тут не те щоб руйнується, але зникає — цілком та остаточно. А навіщо гармонія, тобто мирне співіснування двох, коли відбувається повна перемога *одного*? І цей один (як це не дивно для нас, глядачів, але, звичайно ж, не для художника) — Природа. Прекрасні рослини гнучко та граційно, а головне — абсолютно байдуже заплітають усе, що було колись — цивілізацією, культурою, людством... Крізь різноманітне, але однаково досконале листя поки що проглядає щось схоже на руїни або уламки титанічних скульптур. Якщо ж придивитися — це — тексти. Точніше, нагромадження літер. Назву твору сам А. Левицький перекладає як «Листи» (що, до речі, випадково нагадує ще й «листя», яких як раз у цій «панорамі» — вдосталь!). Але слово «Letters» означає також і «літери», і «письмена», і ці три значення складаються в цілком логічний ланцюг: листи (тобто гранично індивідуальні тексти, які мають автора та адресата) перетворюються спочатку на непотрібне скупчення літер, а потім — на незрозумілі нікому письмена... Вважається, що, у випадку раптової загибелі людства, *всі* сліди його існування на «третьій планеті від Сонця» зникнуть через сто тисяч років — для природи це навіть не мить. Причому, звичайно ж, «листи-літери-письмена», здатні зберігати та передавати інформацію протягом тисячоліть, першими втратять тоді будь-який сенс. Але одночасно — яка ж суто художня краса це інталію!

Втім, маршрут «ширяння» просторами А. Левицького ми пропонуємо суто суб'єктивний. Можливі, звичайно ж, й інші варіанти⁸.

До «панорам» дещо несподівано потрапляє також «Railroad». До речі, це один з найбільш «визнаних» творів художника: «У Лондоні 2008 р. була видана книга «Сучасний естамп. Традиційні та сучасні графічні техніки й методи друку». <...> Її популярність посприяла перевиданню 2012 р. у Нідерландах. <...>

⁸ Хоча б тому, що існують панорами А. Левицького, про які не йдеться у нашій статті, як от «Mountain Area» (2007, інталію).

Його (А. Левицького. — О. Л.) робота «Залізниця, Rail Road» була обрана авторами книги для оформлення титульного розвороту <...> [2, с. 79]. Саме це інталіо стало також приводом для цікавої публікації (інтерв'ю з художником у досить специфічному, але бездоганно-логічному з точки зору спільності теми виданні — газеті «Магістраль»⁹. Не наполягаючи на абсолютній точності відтворення свого потягу саме як технічного приладу, художник пояснював: «мене <...> хвилювало, як передати образ поїзда, який їде, як знайти його оптимальне композиційне місце на аркуші, відчутити ритм його руху» [1, с. 12]. І далі: «В русі поїзда, до речі, є своя філософія. <...> поїзди, попри всі негаразди, їздять — так само, як сонце щодня сходить» [1, с. 12].

Маємо зазначити (і навіть підкреслити!), що ставлення до техніки у художника дещо... своєрідне. Оригінальне ставлення. Адже техніка для нього (чи, можливо, краще так — його техніка) ніколи не перебуває в протистоянні з природою. У чесному двобої — так, у протистоянні, тим більше агресивному, із заздалегідь визнаним переможцем (який, звісно, — НЕ природа) — ні. Щось дуже подібне відбувалося вже з архітектурою в «панорамах». Але так само, як «панорамна» урбаністика (навіть промислові околиці мегаполісів) цілком природно перетворювалася на ажурні павільйони із башточками та шпилями, техніка в графіці А. Левицького безсумнівно «дрейфує» в напрямку стилю стимпанк¹⁰. І про що взагалі казати, якщо прямо посеред його «АВІА» (2009) (іл. 9) височіє розкішне та величезне... дерево?!

«Одна зі складових життя, яка теж пов'язана із названими стихіями (земля, повітря, вода. — О. Л.) — транспорт. Небо, повітря у моїх роботах представлено літаками, вода — парусниками, а земля, звісно, залізницею» [1, с. 12].

Літакам митець присвятив, окрім «АВІА», ще «Комети» (іл. 10) та «Польоти» (іл. 11) (обидва — 2009), а також аркуш «Aerostation» — «Повітроплавання» (іл. 13) (2013 — «гарна робота за улюбленим Жюль Верном, про дитинство моє та про бажання мандрувати» (А. Левицький). А ось робота «Вітрильники»

щодо своєї «стихійної приналежності» демонструє певну авторську... хитромудрість. Перша частина цієї серії чи, як визначає її сам автор, проекту — «Marlin» (іл. 14), «Sextant» (іл. 15) і «Gull-sea» (іл. 16) (усі — 2017) — дійсно романтичний і піднесений, дещо навіть «гринівський» гімн морю: хвилі та хмари; схожі на матеріалізовану мрію старовинні вітрильники та елегантні сучасні яхти; загадкові навігаційні прилади, що викликають шанобливе тріпотіння дилетантів, подібні до екзотичних чудовиськ величезний мартин та ще більша, озброєна носом-списом, риба марлін (та сама, оспівана Гемінгвеем у «Старому та морі»), і навіть справжнісінький «монстр» — чи то сирена, чи то русалка, щоправда, маленька і симпатична... А ось частина друга значно... «ширша» і креативніша: адже тут виникають... велосипед («Bicycle») (іл. 17), самокат («Scooter») (іл. 18), ковзани («Skates») (іл. 19) і навіть автомобіль («Fair Wind», тобто «Попутний вітер») (іл. 20). Ну, і ще човен — чи, радше, човен-санчата («Iseboating») (іл. 21) усі — 2018). Усе це, звісно, — під *вітрилами*. Таким чином, стихії в графіці А. Левицького не просто отримують індивідуальні «присвяти», але й дещо... перемішуються.

Так чи інакше, після усіх цих... ліричних (чи, радше, *технічних*) відступів наявність серед «панорам» «Railroad», до якої ми, нарешті, повертаємося, сприймається вже як цілком логічна ситуація.

Так само, як і «Повітроплавання», «Railroad» — інталіо «про дитинство моє та про бажання мандрувати», причому важливими в даному випадку є всі нюанси — і «дитинство», і «мандрувати», і навіть «подорож у дитинство», де дійсно мав місце симпатичний епізод з іграшковим поїздом, про який згадує художник¹¹. Дуже цікавим є й інше зізнання А. Левицького: «Я уявляв, що на моєму поїзді я міг би їхати до Чарлі Чапліна, і його портрет можна знайти на одному з паровозів. Загалом вкладаю в картину усе, що мене оточує» [1, с. 12]. І далі: «я <...> збираюся зробити новий цикл, пов'язаний із паровозами. Там будуть усі мої улюблені герої й актори. І все, що мене хвилює у цьому світі» [1, с. 12].

Чи був насправді створений цей запланований «новий цикл» — сказати важко (в усякому разі, авторів цих рядків про нього нічого не відомо), але ідея

⁹ Газета «Магістраль» — всеукраїнське транспортне періодичне видання. Виходила у 1992–2020 роках, у кількох українською та російською мовами. Приношу подяку пані Світлані, співробітниці «Медіацентр «Магістраль» ПАТ «Укрзалізниця», за допомогу в роботі.

¹⁰ Стимпанк або паропанк (англ. steam+punk) — підвид фантастики, дія якого відбувається у світі, де широко використовуються технології парових машин, що заміняють електроніку.

¹¹ «А ще були іграшки... Одного разу батько подарував нам із сестрою паровозики з НДР на батарейках, якими можна було керувати за допомогою пульта. Паровозики були ювелірно витонченими і їздили тонесенькою колією. Ми з Оленкою розклали ті рейки по квартирі. Я відправляв до іншої кімнати «рухомий склад», навантажений цукерками. А приймав назад состав із горіхами» [1, с. 12].

мандрівки-побачення різних персонажів і, так би мовити артоб'єктів у «Railroad» уже реалізована: адже, окрім Чарлі Чапліна, тут зустрілися майже есенінське лоша, що намагається наздогнати поїзд, дещо сонна риба, «італоподібні» (і навіть більше — схожі саме на Колізей!) архітектурні фантазії, група колоритних ретро-джентльменів, які, на відміну від зірки німого кіно, подорожують інкогніто (хоча, можливо, художник *добре знає*, хто вони!) і, звичайно ж, дуже (*дуже!*) велике дерево, оточене до того ж ще як мінімум трьома такими ж секвоєподібними гігантами. Звісно, щось тут — лише мрії пасажирів, а щось — фрагменти завіконних пейзажів. Що ж до самих поїздів, то їх, якщо придивитися уважно, насправді аж чотири, і рухаються вони в найрізноманітніших напрямках... Але, з іншого боку: чому вся ця надзвичайна подорож композиційно здається назавжди замкненою чи то у «стрічку Мебіуса», чи то у «∞», чи то — в обидва ці моторошнуваті символи нескінченності як часу, так і простору разом? Стрімкий рух і швидкоплинна зустріч під веселе перестукування коліс набуває раптом якихось досить моторошнуватих (і, відверто кажучи, зовсім не «панорамних»!) відтінків...

Вертикальний «сувій» «Geografica Nova», навпаки, вписується в ряд «горизонтальних» інталію дуже природно та органічно — чи то продовжуючи, чи то, врешті решт, завершуючи повільне ширяння прекрасними і загадковими краєвидами: тільки тепер художник (а разом із ним і глядач) не обмежується «висотою пташиного польоту», а «підіймається розумом своїм за хмари», оглядаючи звідти невеликі континенти та нескінченні океани. Безсумнівим присмаком «морської романтики» (включаючи обов'язкові екзотичні враження) «Geografica Nova» дещо нагадує першу частину проекту «Вітрильники»: адже, окрім загальної алюзії на середньовічні мапи (зокрема, перо для їхнього... опрацювання), інталію містить кілька старовинних кораблів, напівпрозорих прекрасних «наяд», павича із розгорнутим хвостом, бамбукове віяло — ну й, звісно, дерево, елегантну подобу японського бонсаю. Не вистачає хіба що піратських скарбів (втім, якщо придивитися, одна з «наяд» має на голові розкішну зубчасту корону — чим не привід для подорожі на край Ойкумени чи навіть за її межі?). А, може, все це — хибний шлях, і роботу взагалі треба сприймати (відчувати) як суб'єктивну алегорію кохання — не випадково ж її назва так схожа на Дантову «Vita Nova»?.. Що ж до перекладу буквального («Нова географія»), то за змістовим наповненням він нагадує про ще одне інталію А. Левицького — «Мій

острів» (2011) (іл. 11): світ, який я відкрив і яким володію лише я¹². Такий собі географічний «Talking to Myself» — тим більше, що художник знов-таки видає цей «авторський простір» «всьому, що мене хвилює у цьому світі» — тут і архітектурні фантазії, і старовинний вітрильник, і ретро-літачок... А ще — риби, нібито акваріумні, але — велетенські. Вони, власне кажучи, й утворюють «Мій острів», змикаючи примхливої форми плавці, а якщо забажають рушити в різні боки — усі зникне. У давніх моряцьких легендах земля посеред океану могла раптом виявитися спиною кита з усіма відповідними неприємними наслідками. Але «Мій острів» просто розтане, як мрія, — так, ніби його взагалі ніде й ніколи не було. Адже цього разу «усіх моїх улюблених героїв і акторів» художник на нього не запрошує.

Втім, якщо художник і зробив «Мій острів» безлюдним, це зовсім не означає, що він позбавлений будь-яких мешканців! Мешканці є. Просто вони — *дерева*. «Скільки себе пам'ятаю, Андрій Левицький зображував дерева» [2, с. 78], — так починається одна зі статей про митця. Отже, А. Левицький і дерева — це тема для окремого дослідження.

Висновки. На початку 2000-х років А. Левицький активно звернувся до несподіваного формату, створюючи інталію, видовжені за горизонталлю чи вертикаллю. Але, якщо п'ять горизонтальних «панорам» («Road to Town», «Love Comes in the Town» (обидва — 2002), «Talking to Myself» (2004), «Pine Spirit», «Dreamscape» (обидві — 2005) складаються у своєрідну мегасерію, цілісну за настроєм та задумом, то «Railroad» (2009) виявляється ближчою до «технічних» творів художника, відзначених впливом стилю стимпанк («ABIA», «Комети», «Польоти» (усі — 2009), «Aerostation» (2013), серія («проект») «Вітрильники-2» (2018)). Одночасно вертикальний «сувій» «Geografica Nova» (2007), сповнений романтики морських мандрів, логічніше зіставити з інталію «Мій Острів» (2010–2011) та проектом «Вітрильники» (2017). Але у кожній із «панорам», безсумнівно, прочитується оригінально трактована екологічна проблематика, гостра увага до якої відчувається в усіх графічних творах А. Левицького.

¹² Нагадаємо, що одна з персональних виставок А. Левицького (2010, галерея «Тадзіо», Київ) мала назву «TERRA» (Земля), і для статті про неї художник обрав назву «Художні можливості топографії». Крім того, у 2005–2010 роках митець створив графічну серію «Terra Intaglio» (Земля Інталію).

Література

1. Катериненко Н. Поїзд — константа руху // *Магістраль*. 2011, 30 червня — 5 липня. № 50. С. 12.
2. Квітка Г. Портрет дерева. Інталіо Андрія Левицького // *Образотворче мистецтво*. 2013. № 2. С. 78–79.
3. Лагуненко О. Трієнале «Графіка — 2000» // *Образотворче мистецтво*. 2001. № 1. С. 47–49.
4. Ламонова О. Сонети к Инталио: графика Андрея Левицкого // *Free time*. 2003, ноябрь. С. 94–97.
5. Ламонова О. Глибоке «шаманство» // *День*. 2004, 18 лютого.
6. Ламонова О. Художні можливості топографії // *День*. 2004, 16 грудня.
7. Ламонова О. Графічні простори Андрія Левицького // *Демократична Україна*. 2004, 21 грудня.
8. Ламонова О. Графические знаки // *Киевские ведомости*. 2009, 17 декабря.
9. Ламонова О. Художні можливості топографії // *Образотворче мистецтво*. 2010. № 2–3. С. 30–31.
10. Ламонова О. Чотири погляди на офорт // *День*. 2010, 1 грудня.
11. Ламонова О. Графіка Андрія Левицького // *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 1. С. 46–57.
12. Ламонова О. Київ Андрія Левицького // *Наука і суспільство*. 2022. № 2. С. 62–63.
13. Ламонова О. Нові інталіо Андрія Левицького // *Культура України*. 2022. № 76. С. 80–90.
14. d'Arcy Hughes A., Vernon-Morris H. *Printmaking: Traditional and Contemporary Techniques. Definitive resource book for printmakers, artists, and students*. London: Rotovision, 2008. 416 p.

References

1. Katerynenko, N. (2011, June 30). Pojizd — konstanta ruhu [Train is Motion Constant]. *Magistral*, 50, 12 [in Ukrainian].
2. Kvitka, H. (2013). Portret dereva. Intaglio by Andrii Levytskyi. *Obrazotvorche Mystecztvo*, 2, 78–79 [in Ukrainian].
3. Lahutenko, O. (2001). Triennale "Grafika — 2000" [Triennale *Graphic Art — 2000*]. *Obrazotvorche Mystecztvo*, 1, 47–49 [in Ukrainian].
4. Lamonova, O. (2004, November). Sonety k Intalio [Sonnets to Intaglio]. *Free time*, 94–97 [in Russian].
5. Lamonova, O. (2004, February 18). Hlyboke «shamanstvo» [Deep «Shamanism»]. *The Day* [in Ukrainian].
6. Lamonova, O. (2004, December 16). Khudozhni mozhylyvosti topografiji [Art Possibilities of Topography]. *The Day* [in Ukrainian].

7. Lamonova, O. (2004, December 21). Grafichni prostory Andrija Levyczkogo [Graphic Spaces of Andrii Levytskyi]. *Demokratychna Ukrajina* [in Ukrainian].
8. Lamonova, O. (2009, December 17). Graficheskie znaki [Graphic Signs]. *Kievskie vedomosti* [in Russian].
9. Lamonova, O. (2010). Khudozhni mozhylyvosti topografiji [Art Possibilities of Topography]. *Obrazotvorche Mystecztvo*, 2–3, 30–31 [in Ukrainian].
10. Lamonova, O. (2010, December 1). Chotyry poglady na ofort [Four Views on Etching Art]. *The Day* [in Ukrainian].
11. Lamonova, O. (2022). Grafika Andrija Levyczkogo [Graphics by Andrii Levytskyi]. *Folk Art and Ethnology*, 1, 46–57 [in Ukrainian].
12. Lamonova, O. (2022). Kyiv Andrija Levyczkogo [Kyiv of Andrii Levytskyi]. *Nauka i Suspilstvo*, 2, 62–63 [in Ukrainian].
13. Lamonova, O. (2022). Novi intalio Andrija Levyczkogo [New Intaglios by Andrii Levytskyi]. *Kultura Ukrajiny*, 76, 80–90 [in Ukrainian].
14. d'Arcy Hughes, A. & Vernon-Morris, H. (2008). *Printmaking: Traditional and Contemporary Techniques. Definitive Resource Book for Printmakers, Artists, and Students*. London: Rotovision.

Ілюстрації

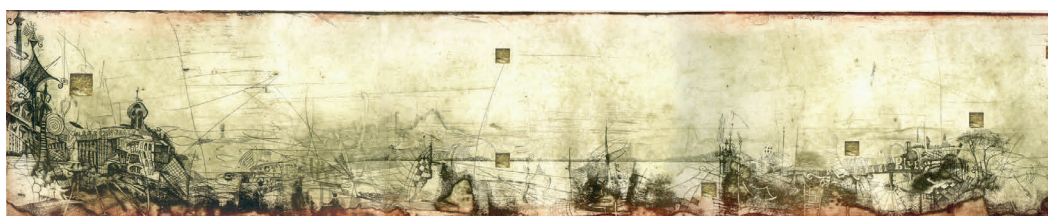
1. Road to Town (Дорога до Міста), 2002 р., інталіо
2. Love Comes in The Town (Любов прийшла до міста), 2002 р., інталіо
3. Talking to myself (Розмови із собою), 2004 р., інталіо
4. Letters (Літери. Листи), 2004 р., інталіо
5. Pine Spirit (Соснові пахощі), 2005 р., інталіо
6. Dreamscape (Пейзаж мрії), 2005 р., інталіо
7. Geografica Nova (Нова географіка), 2007 р., інталіо
8. Railroad (Залізніа дорога), 2009 р., інталіо
9. АВІА, 2009 р., інталіо
10. Комети, 2009 р., інталіо
11. Польоти, 2009 р., інталіо
12. Мій Острів, 2010–2011 рр., інталіо
13. Aerostation (Повітроплавання), 2013 р., інталіо
14. Marlin (Марлін), проєкт «Вітрильники», 2017 р., інталіо
15. Sextant, проєкт «Вітрильники», 2017 р., інталіо
16. Gull-sea (Чайка), проєкт «Вітрильники», 2017 р., інталіо
17. Bicycle (Велосипед), проєкт «Вітрильники 2», 2018 р., інталіо
18. Scooter (Самокат), проєкт «Вітрильники 2», 2018 р., інталіо
19. Skates (Ковзани), проєкт «Вітрильники 2», 2018 р., інталіо
20. Fair Wind (Попутний вітер), проєкт «Вітрильники 2», 2018 р., інталіо
21. Iseboating, проєкт «Вітрильники 2», 2018 р., інталіо

іл. 1

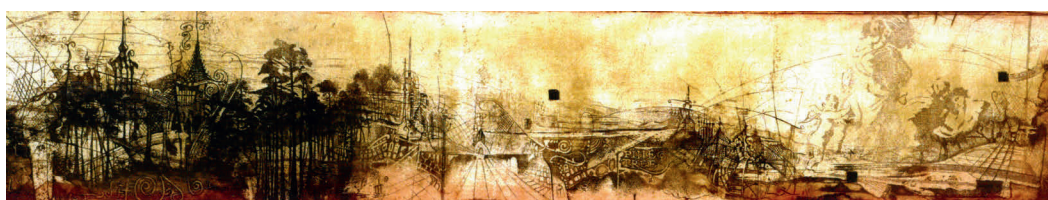
іл. 2

іл. 3

іл. 4

іл. 5

іл. 6

іл. 8

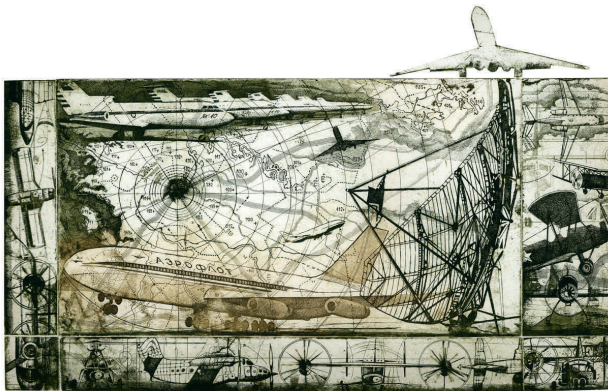
іл. 7

ил. 9

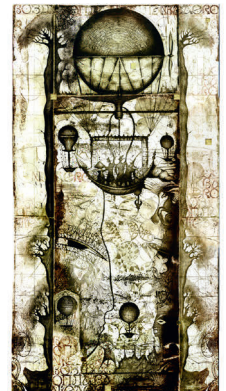
ил. 10

ил. 11

ил. 12

ил. 13

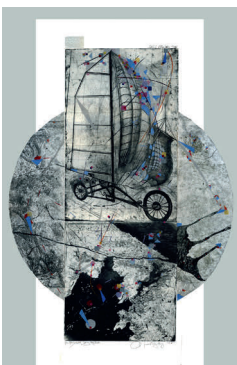
ил. 14

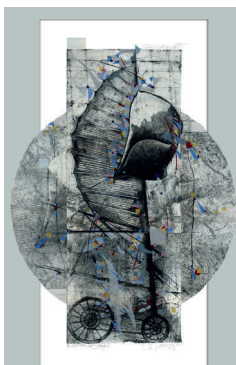
ил. 15

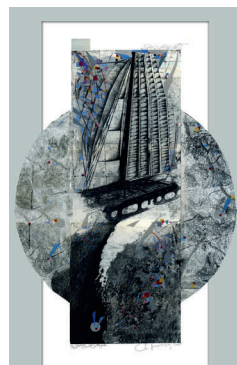
ил. 16

ил. 17

ил. 18

ил. 19

ил. 20

ил. 21